

(γράφει ο Μάριος Α. Μπίκας)

Παραμυθιά: Ματωμένος Σεπτέμβρης 1943.

Η 27η Σεπτεμβρίου 1943

Την 27η Σεπτεμβρίου 1943, μέρα Δευτέρα και ώρα δύο (2) μ.μ., στην αυλή της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου του συνοικισμού Αγίου Νικολάου της Παραμυθιάς, Αλβανοτσάμηδες και Γερμανοί φόνευσαν με πυροβόλο όπλο τους Χρήστο Κόκκορη του Σπυρίδωνα και Βασίλη Μπρέστα του Σταύρου, κατοίκους του ανωτέρω συνοικισμού. Κατά τις απογευματινές ώρες της ίδιας ημέρας, στην τοποθεσία Καλάμι του Λίβερη φόνευσαν επίσης με πυροβόλο όπλο και τη Βασιλική, σύζυγο του Ιωάννη Παππά από το Λευτροχώρι της Παραμυθιάς.

Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι ενώ στις Ληξιαρχικές Πράξεις θανάτου των Χρήστου Κόκκορη και Βασιλείου Μπρέστα ως ημερομηνία θανάτου τους αναφέρεται η 29.09.1943, σ' όλες τις γραπτές πηγές αναγράφεται ότι φονεύτηκαν στις 27 Σεπτέμβρη του 1943. Η ημερομηνία αυτή επιβεβαιώνεται και από τις μαρτυρίες των στενών και μη στενών συγγενών τους. Παρά τη διαφορά αυτή, το Ληξιαρχείο του Δήμου Σουλίου θεωρείται ως η πιο αξιόπιστη πηγή θανάτων ή άλλων στοιχείων κατά την περίοδο της Κατοχής.

Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι οι Αλβανοτσάμηδες καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής (1941-1945), με την ανοχή των Ιταλών και των Γερμανών, είχαν αντικαταστήσει (1) τον πρόεδρο της Κοινότητας Παραμυθιάς και όλους τους υπαλλήλους της με Μουσουλμάνους. Αποτέλεσμα της αντικατάστασης αυτής ήταν οι ελληνικές υπηρεσίες να μη λειτουργούν ή να λειτουργούν πλημμελώς. Μέσα στις υπηρεσίες αυτές ανήκε και το Ληξιαρχείο. Στο Ληξιαρχείο αναγράφονταν και αναγράφονται οι γεννήσεις, οι βαπτίσεις, οι γάμοι και οι θάνατοι.

Οι φονευθέντες :

Α΄. Χρήστος Κόκκορης (1885-1943)

Ο Χρήστος Κόκκορης ήταν γιος του Σπύρου Κόκκορη και της Μαρίας (το γένος Τόλη Γιώργου, Πετούσι). Ήταν φιλήσυχος, εργατικός και εποχιακά δούλευε ως μπατζιάρος στο Καρβουνάρι και το Μαργαρίτι. Με τους Τουρκοτσάμηδες της Παραμυθιάς δεν είχε

προβλήματα. Είχε παντρευτεί δύο φορές. Την πρώτη φορά την αδερφή του Νικόλα Σωτηρίου (Λευτροχώρι) με την οποία δεν άφησε απογόνους και τη δεύτερη στις 05.02.1922 με την Παρασκευή, κόρη του Γκέλη Γώγου και της Κωνσταντώς (Πετούσι ;) .

Ο Χρήστος Κόκκορης (1885–1943) με τη σύζυγό του Παρασκευή Γώγου (1899-1980)
Φωτό (1) : Από το οικογενειακό Αρχείο του Πήλιου Κόκκορη.

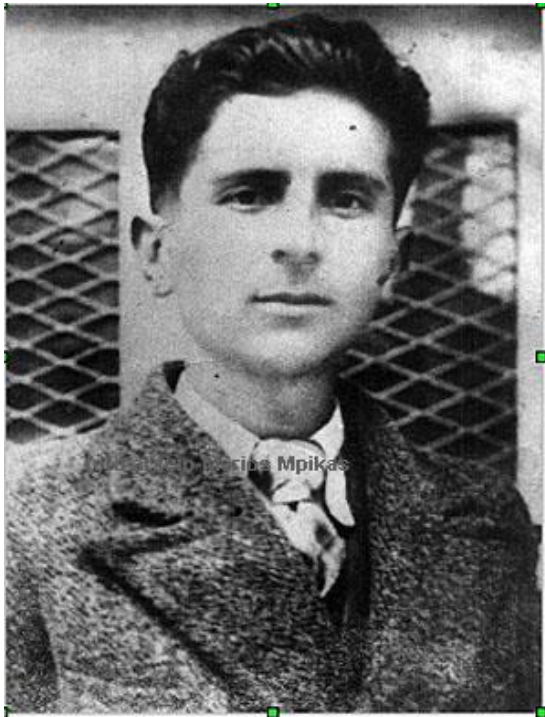

παιδιά :

Αρετή (1925-2008), σύζυγος του Μήτρο Λώλου (Βέλλιανη), Δημήτρης, Κωνσταντώ, σύζυγος του Παναγιώτη Καράμπελα (Γλυκή), Στέλιος, Σπύρος (Πήλιος), Βαγγέλης, Μιχάλης και Αφροδίτη (απεβίωσε σε ηλικία τεσσάρων μηνών πριν από το θάνατο του πατέρα της). Ο Δημήτρης Κόκκορης έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση.

Ο Σπύρος Κόκκορης του Νικολάου (1918-1948).

Φωτό (2) : Κωνσταντώς Κόκκορη – Καράμπελα

παιδιά :

Αρετή (1925-2008), σύζυγος του Μήτρο Λώλου (Βέλλιανη), Δημήτρης, Κωνστάντω, σύζυγος του Παναγιώτη Καράμπελα (Γλυκή), Στέλιος, Σπύρος (Πήλιος), Βαγγέλης, Μιχάλης και Αφροδίτη (απεβίωσε σε ηλικία τεσσάρων μηνών πριν από το θάνατο του πατέρα της). Ο Δημήτρης Κόκκορης έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση.

Συγγενείς του Χρήστου Κόκκορη:

- **Σπύρος Κόκκορης** (2) (1918 – 1948), δάσκαλος κι ανθυπολοχαγός του Αλβανικού Μετώπου και της Εθνικής Αντίστασης, ήταν ανιψιός του Χρήστου Κόκκορη από τον αδερφό του το Νικόλα. Έπεσε στον εμφύλιο στις 23.07.1948 βορειοανατολικά (απέναντι) της Μονής Παλιουρής των Ιωαννίνων. Δεν υπάρχει Ληξιαρχική Πράξη θανάτου του.

(2) Νικόλαου Ζιάγκου : « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση », Αθήνα 1978, τόμος δεύτερος, σελ. 22 και 23.

Η Κωνστάντω Κόκκορη – Καράμπελα : « Όταν στο Λευτροχώρι ο Σπύρος Κόκκορης πολεμούσε εναντίον των Γερμανοτσάμηδων, τραγουδούσε το τραγούδι :

Πού πάτε Τούρκοι, Γερμανοί,
πού πατ' Αρβανιτάδες.
Εδώ τζαμιά δεν έχουμε,
να 'ρθεις να προσκυνήσεις ».

- **Βασίλης Λώλος** (1952-2007), Δήμαρχος του Δήμου Παραμυθιάς, ήταν εγγονός του Χρήστου Κόκκορη, από την κόρη του Αρετή. Σε ηλικία 10 ετών έμεινε ορφανός από πατέρα. Αποφοίτησε από το Δημοτικό Σχολείο της Βέλλιανης. Στη συνέχεια μετέβη στο ορφανοτροφείο της Κόνιτσας, όπου έμαθε την τέχνη του επιλοποιού. Επιστρέφοντας στη Βέλλιανη, άνοιξε το πρώτο επιλοποιείο του στο χωριό Ραχούλι. Παντρεύτηκε τη

Βελλιανίτισσα Γιούλα (Παναγιώτα) του Λάμπρου Παπα-Φώτη και της Λευτερίας Στεφάνου. Απόκτησαν το Δημήτρη. Εξελέγη πολλές φορές πρόεδρος στη γενέτειρά του τη Βέλλιανη και το 2003 και 2007 (δύο συνεχείς τετραετίες) Δήμαρχος στο Δήμο της Παραμυθιάς. Τον Αύγουστο του 2007, ενώ βρισκόταν σε νοσοκομείο της Αθήνας, άφησε για πάντα την τελευταία του πνοή. Η μητέρα του, επειδή ήταν κατάκοιτη, δεν έλαβε γνώση του θανάτου του.

Β΄. Ο Βασίλης Μπρέστας (1878-1943)

Ο Βασίλης Μπρέστας, γιος του Σταύρου Μπρέστα και της Μαρίας, ήταν παντρεμένος με τη Βαρβάρα Κάσσαρη. Ήταν ψηλός και γεροδεμένος. Μαραγκός (ξυλουργός) στο επάγγελμα, εργαζόταν σ' όλη την Ηπειρο. Από την Κονίσπολη της Β. Ηπείρου είχε φέρει κλήμα, το οποίο φύτεψε στην αυλή της οικίας του. Σύμφωνα πληροφορίες, οι Μπρεσταίοι της Παραμυθιάς κατάγονται από την Ελαταριά (παλιά Λαμπανίτσα).

Παιδιά:

Σταύρος (1919 -1988) (πεθερός του τ.Υφυπουργού Γεωργίας Αχιλλέα Κολιούση), Νικόλαος (1913 -1985), Χαράλαμπος (1919- 1948(;)), Μαρία (3) (1923–2003), Γιώργος γεν. το 1913, απεβίωσε την 28.02.1938, ο Αηδόνης γεν. το 1915, απεβίωσε την 0.01.1938 και ο Απόστολος γεν. το 1925, απεβίωσε την 4.12.1928).

Από τα παιδιά του ο Νικόλαος και ο Χαράλαμπος έλαβαν μέρος στην Εθνική Αντίσταση. (Πληροφορίες : Η Αρτεμισία Παπαδοπούλου – Παππά, Ληξιαρχος της Δημοτικής Ενότητας Παραμυθιάς, του Δήμου Σουλίου)

(3). Η Μαρία είχε παντρευτεί το Γάκη Νίλη (Τριανταφύλλου). Μαζί του απέκτησε τα παιδιά : Νίλη, Σωτήρη και Γεωργία.

Χαράλαμπος Μπρέστας (1919-1948(;))

Ο Χαράλαμπος Μπρέστας ήταν γιος του δολοφονηθέντος στον Άγιο Νικόλα της Παραμυθιάς Βασίλη Μπρέστα και της Βαρβάρας Κάσσαρη. Παντρεύτηκε τη Φωτεινή Φάτσιου. Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Έπεσε στον εμφύλιο.

Ο Χαράλαμπος Μπρέστας (1919-1948(;))

Φωτό (3) Την φωτό μου την έστειλε ο Ιωάννης Γώγος (Αντιδήμαρχος του Δ. Σουλίου)

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Σ. Ι. Γ., από τις σφαίρες του Ν. Κ. στο μονοπάτι που συνέδεε το Πετούσι με τη Βαλανιδιά, ενώ σύμφωνα με άλλη μαρτυρία, της Γεωργίας Γεωργίου Τριανταφύλλου (κόρης του Γάκη Νίλη), από βόμβα που έπεσε στο καζάνι που μαγείρευε. Το πτώμα του ενταφίασε ο αδερφός του ο Νικόλας Μπρέστας στο μέρος (κοντά στη Αλβανία) που βρήκε οικτρό θάνατο. Οι παραπάνω μαρτυρίες δεν είναι διασταυρωμένες. Ο Χαράλαμπος Μπρέστας δεν έχει διαγραφεί (φέρεται εν ζωή) από το Μητρώο αρρένων του Δήμου Σουλίου.

Γ΄. Βασιλική, σύζυγος του Γιάννη Παππά.

Η Βασιλική (4) (18.. 1943) ήταν κόρη του Σταύρου Δρίμτζια από το Λευτροχώρι της Παραμυθιάς. Παντρεύτηκε τον ομοχώριό της Γιάννη Παππά. Το σπίτι τους το είχαν στην κορυφή του χωριού. Στου Λίβερη είχαν τα γρέκια. Εκεί οι Γερμανοτσάμηδες τη σκότωσαν το απόγευμα της 27ης Σεπτεμβρίου του 1943.

Παιδιά :

Βασίλης, Γιωργάκης, Ηλίας, Μηλιά, σύζυγος του Κώστα Γιάκη (Λευτροχώρι), Πούλια, σύζυγος του Γρηγόρη Σιούτη (Άνω Σέλλιανη), και Δημήτρω, σύζυγος του Κώστα Πατσούρα (Καριώτι).

Γραπτές μαρτυρίες :

(Στις παρακάτω γραπτές και προφορικές μαρτυρίες οι Αλβανοτσάμηδες αναφέρονται και ως Αλβανοί, Τούρκοι, Τσάμηδες, Τουρκοτσάμηδες, και Μουσουλμάνοι)

- Χριστίνα Γώγου (Ληξιαρχος) της Δημοτικής Ενότητας Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου :

« Σύμφωνα με τις Ληξιαρχικές Πράξεις θανάτου :

- Ο Χρήστος Κόκκορης του Σπυρίδωνα απεβίωσε δια τυφεκισμού την 29η Σεπτέμβρη 1943, μέρα Τετάρτη και ώρα δύο μ.μ. στον περίβολο της εκκλησίας Αγίου Νικολάου, Σιαμέτια της Παραμυθιάς. Το θάνατό του δήλωσε στις 30.09.1943 η σύζυγός του Παρασκευή.

- Ο Βασίλης Μπρέστας απεβίωσε δια τυφεκισμού την 29η Σεπτέμβρη 1943, μέρα Τετάρτη και ώρα τρεις μ.μ.. Το θάνατό του δήλωσε στις 30.09.1943 ο Πουλής Ανδρέας ».

(σ.σ. Για τη Βασιλική, σύζυγο του Γιάννη Παππά. που σκοτώθηκε την ίδια ημερομηνία με τους Χ. Κόκκορη και Β. Μπρέστα, δεν υπάρχει Ληξιαρχική Πράξη θανάτου της) .

- **Θ. Γ. Παπαμανώλη :** « Κατακαυμένη Ήπειρος. Ίκαρος, Αθήνα 1945, σελ. 61.
(Βλ. επίσης και σελ. 51)

«... Την 27 Σεπτεμβρίου, μικρά αποσπάσματα Αλβανών και Γερμανών κινούνται κατά της Σέλλιανης και Σκάλας ταυτοχρόνως. Επιτυγχάνουν, με χρησιμοποίησιν πυροβολικού, να ισέλθουν εις Σέλλιανην, να πυρπολήσουν αυτήν, να ανέλθωσι δε και εις Σκάλα. Καταφθάσασαι ενισχύσεις των Ανταρτικών Ομάδων, τους ηνάγκασαν να εγκαταλείψουν εσπευσμένως τη Σέλλιανη και να υποχωρήσουν και από την Σκάλαν. Επιστρέφοντες εις Παραμυθιά, πυρπολούσι τους συνοικισμούς Σιαμέτια και Άγ. Νικόλαον, φονεύουν δε τους εκεί ευρεθέντας 1) σύζυγον Ιω. Παππά 2) Κόκκορη Χρ. και 3) Βασίλειον Μπρέσταν.»

(πηγή εμπιστευτικό έγγραφο της στρατιωτικής Υπηρεσίας με ημερομηνία 23.04.1944).

- Ιωάννου Αρχιμανδρίτου : « Τσάμηδες ... », εκδ. Γεωργιάδης, Αθήνα 1951, σελ. 198:
« 27-9-43 Επιστρέφοντες οι Τουρκοτσάμηδες με τους Γερμανούς εκ της αποτυχούσης αποπείρας προς Αγ. Κυριακήν, αφού επυρπόλησαν τη Σέλλιανην και το Ελευθεροχώριον, παραδίδουν εις το πυρ και τους έξω της Παραμυθιάς υδρομύλους, τους συνοικισμούς Σιαμέτια και Αγ. Νικόλαον και φονεύουν τον εργατικό Χρ. Κόκκορη, τον υπέργυρο Βασίλη Μπρέστα και τη σύζυγο του Ιωάν. Παππά ... ».

- **N. Ι. Ζιάγκου :** « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940-1945, Αθήνα 1978, Τόμος Α, σελ. 158-159 :
« 27.09.1943. Δευτέρα. Το πυροβολικό των Γερμανών βάζει στα υψώματα της Σέλλιανης και στα σπίτια του χωριού, ενώ φάλαγγα Γερμανών και Τσάμηδων προχωρεί για το χωριό. Ο Σπ. Κόκκορης (σ.σ. ανιψιός απ' αδερφό του Χρήστου Κόκκορη) είχε υποδείξει στους εδεσίτες την κατάληψη της « Κούλιας », της «Καλτσότρυπας», του «Σελώματος» και του «Ζουπάνου», για να χτυπηθούν οι Γερμανοί, όμως δεν εισακούστηκε, ανέβηκε με την ομάδα του στον Ίταμο. Ομάδα Σελλιανιτών έπιασε το «Μπουζουράκι». Όταν οι Γερμανοί ανέβηκαν στο χωριό, χτυπήθηκαν κι από τις δυο θέσεις των ανταρτών και πριν ολοκληρώσουν την καταστροφή υποχώρησαν. Επιστρέφοντας στην Παραμυθιά, σκότωσαν στα Σιαμέτια το Χρ. Κόκκορη, Β. Μπρέστα και τη Βασιλική Παπά... ».

- **Β. Κραψίτη :** « Η Ιστορία της Παραμυθιάς », Αθήνα 1991, σελ. 265.
« 27.09.1943. Στην επιστροφή τους από την κατά του Ποπόβου (Αγία Κυριακή) αποτυχούσα απόπειρα, οι Μουσουλμάνοι με τους Γερμανούς πυρπόλησαν τη Σέλλιανη, το Λευτεροχώρι, τους μύλους της Παραμυθιάς κ.ά. Στο συνοικισμό « Άγιος Νικόλαος » της Παραμυθιάς οι Μουσουλμάνοι σκότωσαν τον εργατικό Χρήστρο Κόκκορη και τον υπέργυρο Βασίλη Μπρέστα. Επίσης συνέλαβαν τη σύζυγο του Ιωάννη Παππά, την οποία ... και τελικά σκότωσαν ».

- **Αθανάσιου Γκότοβου :** « Η Παραμυθιά στο Στόχαστρο », Φ.Ο.Π., Παραμυθιά 2007, υποσημείωση 25, σελ. 16-17 :

« Ημερήσια αναφορά του στρατεύματος (1η Μεραρχία) της 28.9.1943 :

« III/9. Σύνταγμα Ορεινών Καταδρομών :

Επιχείρηση εναντίον των ανταρτών νοτίως των σημείων 124 και 349 (σ.σ. περιοχή Σκάλας Παραμυθιάς, Σέλλιανης και Λευτροχωριού). Έναρξη 05.00, λήξη 14.00. Συμμετείχαν : Τμήματα της 631 μοίρας ελαφρού πυροβολικού με 5 πυροβόλα , 1 βαρύ πυροβόλο, τρεις ομάδες πολυβόλων, 2 διμοιρίες του 99. Συντάγματος Ορεινών Καταδρομών, 4 πυροβόλα του λόχου 16/99, 3 πυροβόλα της 44. μοίρας τεθωρακισμένων καταδρομών, περί τους 100 Αλβανούς. Απώλειες του εχθρού : 50 νεκροί, 10 τραυματίες. Ημέτερες απώλειες 1 τραυματίας ».

Η παραπάνω ημερήσια αναφορά, αν και φέρει ημερομηνία 28.09.1943, αναφέρεται στην επιχείρηση της προηγούμενης μέρας, της 27ης Σεπτεμβρίου. Με βάση την αναφορά αυτή, δύνανται να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα :

α. Η επιχείρηση της 27ης Σεπτεμβρίου 1943 διήρκεσε εννέα (9) ολόκληρες ώρες, από τη 00.05 (πρωινή) ως τις 14.00. (Ώρα 14.00, της ίδιας μέρας, φονεύθηκε και ο Χρήστος Κόκκορης)

β. Έλαβε μέρος μεγάλος αριθμός ειδικά εκπαιδευμένων Γερμανών στρατιωτών μαζί με εκατό (100) Αλβανούς.

γ. Οι στρατιώτες χρησιμοποίησαν, εκτός από τον ατομικό τους οπλισμό, δώδεκα (12) πυροβόλα κι ένα (1) βαρύ πυροβόλο.

δ. Η αναφορά στις απώλειες του εχθρού (των Ανταρτών) για πενήντα (50) νεκρούς και δέκα (10) τραυματίες δεν ευσταθεί. Τους μόνους νεκρούς που θρήνησε την ημέρα αυτή ο Ελληνισμός της περιοχής ήταν από τον άμαχο πληθυσμό, οι Χρήστος Κόκκορης, Βασίλειος Μπρέστας και Βασιλική, σύζυγος του Γιάννη Παππά.

ε. Στην Επιχείρηση της 27ης Σεπτεμβρίου 1943 πρέπει να τονισθεί η παλικαριά των Ελλήνων Ανταρτών, καθ' ότι κατόρθωσαν να σταματήσουν την πορεία της μεγάλης στρατιάς των Γερμονοτσάμηδων προς τα ορεινά χωριά, στα οποία είχε καταφύγει ο άμαχος πληθυσμός της Παραμυθιάς και της γύρω από αυτήν περιοχής. Έτσι αποφεύχθηκαν ολοκαυτώματα σαν αυτά που συνέβηκαν στο Καμμένο, στις Λυγκιάδες κ. α.

- **Βασιλείου Π. Παυλίδη** : « Οι Αλβανοτσάμηδες της περιοχής Παραμυθιάς και η Κατοχή », 2009, σελ. 100 - 101.

« Την χαραυγή της 27ης Σεπτεμβρίου 1943 δύναμις 300 Γερμανών και 150 Αλβανοτσάμηδων...επιτίθεται κατά των φρουρών Σκάλας και Σέλλιανης... Εις τον τομέα της Σκάλας οι εις Ελευθεροχώρι εχθροί προσκρούουν εις αντίστασιν του ΕΔΕΣ εις Βίγλες ...Την 1.30 όμως γίνεται αντιληπτόν το τμήμα Μαυροσκότη, κινούμενο προς Ντέρβου και Γερμανοί και Τσάμηδες συγκεντρώνονται εις πηγή Ελευθεροχωριού και δια της Σκάλας αποχωρούν ταχέως πριν κλεισθεί η οδός υποχωρήσεως. Διερχόμενοι τον συνοικισμό Σιαμέτια Παραμυθιάς, τον πυρπολούν και φονεύουν τους Βασίλειον Μπρέστα γεωργόν, Χρήστον Σπ. Κόκκορη γεωργό και Αικατερίνη (σ.σ.Βασιλική) σύζυγο Ι. Παππά κατοίκους Παραμυθιάς ...».

- **Γιάννη Παρόλα** : « Γη Θεσπρωτών », Τέσσερα Πι, Αθήνα 2011, Τ. πρώτος, σελ. 340: «... Από το πρωί της Δευτέρας (27-9-43), από διάφορα σημεία της Παραμυθιάς, βροντούσαν τα κανόνια προς τη Σέλλιανη. Μεγάλες γερμανικές δυνάμεις μαζί με 100, ίσως και παραπάνω, οπλισμένους μουσουλμάνους, συγκεντρώθηκαν στο φυλάκίό τους, στο παλιό οικοτροφείο, και, αφού πήραν τις κατάλληλες οδηγίες, χωρίστηκαν σε δύο φάλαγγες, που η μία βαδίζει κατά τη Σκάλα και το Ελευθεροχώρι και η άλλη κατά τη Σέλλιανη. Οι Γερμανοί

που βλήθηκαν από δύο μεριές, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν πριν ολοκληρώσουν την καταστροφή του χωριού (σ.σ. Ελευθεροχωριού).

Θύματα δεν υπήρχαν. Δεν βρήκαν κανένα στο χωριό οι Γερμανοί. Κι αφού έβαλαν φωτιά, γύρισαν τον κατήφορο να φύγουν. Πέρασαν στη Γκάμελη - Λίβερη και κατέβηκαν στο Λιμπόνι, στους μύλους, που τους έκαψαν όλους, εκτός από το μύλο του Νάσιο Γώγου, που ήταν, όπως λένε τούρκικος. Μετά πήραν σβάρνα τα Σιαμέτια.

Σκότωσαν τα σκυλιά, έβαλαν φωτιά στα σπίτια και πήραν τον κόσμο μπροστά για την Κομαντατούρα. Ο Βασίλη Μπρέστας έτρεχε να τους ξεφύγει. Λίγο ακόμα και θα πήδαγε τη μάντρα του Αϊ – Νικόλα. Δεν πρόφθασε. Τον σκότωσαν. Λίγο παρα-πάνω σκότωσαν και τον Χρήστο Κόκκορη. Εκείνες τις δύσκολες ώρες σκοτώθηκε και η Βασιλική Παππά, η οποία βρισκόταν σε μια καλύβα στο λιβάδι που είχαν με τον άνδρα της, Γιάννη Παππά, στη θέση Καλάμι της Σκάλας ...»

Προφορικές μαρτυρίες :

(Όλες οι παρακάτω προφορικές μαρτυρίες είναι διασκευασμένες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αλλοιώνεται το πραγματικό τους νόημα)

- Κωνστάντω Κόκκορη – Καράμπελα (κόρη του Χρ. Κόκκορη)

« Στις 24 Σεπτέμβρη του 1943 είχαν βγει στο οικοτροφείο του Αγίου Νικολάου οι Τουρκαλβανοί και φώναζαν : « Όποιος θέλει να γλιτώσει, να έρθει στο Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς »

Η Κωνστάντω Κόκκορη με το σύζυγό της Παναγιώτη Καράμπελα

Φωτό (4) : Κωνστάντως Κόκκορη – Καράμπελα

Εκείνον τον καιρό η μάνα έλεγε του πατέρα :

- Σήκω να φύγουμε. Αν πάθεις εσύ τίποτε, εγώ δε θέλω να ζήσω.

- Όχι, της απαντούσε ο πατέρας. Εγώ δεν έχω κάνει κακό σε Τούρκο, γιατί να με σκοτώσουν;

Την ημέρα αυτή εγώ μαζί με την αδερφή μου την Αρετή (αργότερα Μητρολώλαινα) είχαμε πάει απάνου στην Τριόδα, που είχε τα γρέκια ο θείος μας ο Νικόλας Γώγος, για να πάρουμε μερικά προικιά της. Τα είχαμε εκεί, επειδή φοβούμασταν μήπως μας κάψουν

το σπίτι και μαζί καούν κι αυτά. Επιστρέφοντας φορτωμένες, όταν φτάσαμε στο εικόνισμα της Αγίας Παρασκευής, είδαμε πολλούς Τούρκους με Γερμανούς. Γρήγορα ρίξαμε τα προικιά μέσα σ' έναν τοίχο. Εκείνη τη στιγμή ήρθαν εκεί και η γυναίκα του Νικόλα Γώγου με την κόρη της, που γύριζαν κι αυτές από τα γρέκια. Όλες μαζί μας πήραν οι Τούρκοι και μας έκλεισαν στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου της Παραμυθιάς.

Τότε η πόρτα της αυλής του Σχολείου ήταν εκεί που σήμερα είναι το περίπτερο. Εδώ και γύρα απ' όλη την αυλή φύλαγαν μέρα νύχτα οπλισμένοι Γερμανοί στρατιώτες. Μέσα εκεί ήταν και ο Γάκης Μάντης με την μικρή του κόρη. Μαζί του είχε και μια γίδα. Την άρμεγε και το γάλα της το 'πινε η κόρη του. Στην αυλή του Δημ. Σχολείου της Παραμυθιάς μείναμε αρκετές μέρες. Για φαγητό τρώγαμε τραχανά που είχε πάρει μαζί της η γυναίκα του Νικόλα Γώγου μέσα σε μπινιότα. Από την κάτω πλευρά του Σχολείου υπήρχε μια μικρή βρύση. Παίρναμε με το καπάκι της μπινιότας νερό, ρίχναμε μέσα τραχανά και τον τρώγαμε. Για να περάσουμε την ώρα, θυμάμαι, παίζαμε πεντόβολα. Στις 27 Σεπτεμβρίου το μεσημέρι σκότωσαν στην αυλή του Άγιου Νικόλαου της Παραμυθιάς τον πατέρα μου και το Βασίλη Μπρέστα. Εμείς τότε, επτά αδέρφια μείναμε ορφανά.

Ο Μιχάλης ήταν μόλις δύο χρονών. Ο πατέρας έμεινε εκεί άταφος. Η μάνα δεν μπορούσε να πάει για να τον θάψει, γιατί φοβούνταν τους Τούρκους. Πήγε όμως μετά από μια ή δυο μέρες. Μόνη της έσκαβε τον τάφο του. Την είδε ο Χαμντής Ντεμ, γείτονας Τούρκος, πήρε δυο Έλληνες που τους είχε κρυμμένους στο σπίτι του και μαζί άνοιξαν το μνήμα. Ύστερα, έβαλαν τον πατέρα πάνω σε μια ξύλινη σκάλα, τον μετέφεραν στον τάφο και τον έθαψαν. Η μάνα από πίσω μάζευε τα μυαλά του.

Το πρωί της 29ης Σεπτεμβρη, πολύ πρωί, θολά, έβγαλαν από τα υπόγεια του Δημοτικού Σχολείου πολλούς άντρες. Αφού τους μάζεψαν όλους στην αυλή, διάβασαν τα ονόματα των 49, τους οποίους ξεχώρισαν και τους έβαλαν στη γραμμή δυο – δυο. Εμείς την ώρα εκείνη ήμασταν εκεί κοντά, πάνω σ' ένα σωρό από πέτρες που ήταν προς την πλευρά των Νταναίων. Μπροστά από τους 49 στέκονταν ο Παπα-Βαγγέλης (Τσιαμάτος). Με τ' να χέρι κρατούσε αναμμένο ένα κερί και με τ' άλλο το παιδί του. Δεξιά και αριστερά από τους παραταγμένους 49 ήταν άλλες δυο σειρές από οπλισμένους στρατιώτες. Από τη μια μεριά ήταν Γερμανοί και από την άλλη Τουρκαλβανοί. Όταν μας απόλुकαν από το Δημοτικό Σχολείο, πήγαμε να βρούμε τα προικιά, αλλά δε βρήκαμε τίποτε. Τα είχαν πάρει όλα οι Τούρκοι ».

- Στέλιος και Πήλιος Κόκκορης, γιοι του Χρήστου Κόκκορη :

- Στέλιος :

« Τον πατέρα μου, σύμφωνα με τη Ληξιαρχική πράξη θανάτου του, τον σκότωσαν οι Γερμανοτσάμηδες στις 29 Σεπτεμβρη του 1943, την ημέρα που εκτέλεσαν και τους 49 Πρόκριτους. Τον βάρεσαν στην απάνω πόρτα του Αγίου Νικολάου, ακριβώς μπροστά από το σπίτι της καλόγριας. Καλόγρια λέμαν τη γυναίκα που άναβε τα καντήλια και καθάριζε την εκκλησιά. Δεν τον έθαψαν αμέσως, επειδή φοβούνταν τους Τούρκους και τους Γερμανούς. Τον έθαψαν, όταν κατέβηκε από το βουνό ο Αντάρτης Σπύρος Καπέτσης. Την ώρα που τον θάβανε τα δυο παιδιά του Χαμντή Ντέμ, που ήταν Τούρκος φίλος μας, φύλαγαν με τα όπλα για να μη χτυπήσουν οι άλλοι Τούρκοι. Στην ταφή του πατέρα ήταν

και ο Λία Μάντης. Όταν έθαψαν τον πατέρα, εγώ ήμουν παρών. Με κίνδυνο της ζωής μου είχα φύγει κρυφά από την αυλή του Δημοτικού Σχολείου της Παραμυθιάς, όπου με είχαν κλεισμένο μαζί με τ' άλλα τρία αδέρφια μου, την Κωνσταντώ, την Αρετή και το Δημήτρη ...» .

- **Πήλιος :**

« Τον πατέρα μου τον σκότωσαν οι Γερμανοτσάμηδες την 27η Σεπτεμβρίου του 1943. Ο Αλβανοτσάμης Σουλεϊμάν, που πρώτος έριξε εναντίον του, καταγόταν από το χωριό Κουρτέσι. Μετά τη δολοφονική του πράξη πήγε σε κάποιον Αλβανοτσάμη, γείτονά μας, και του' πε : - Ρίξε μου λίγο νερό, για να πλύνω τα χέρια. Σκότωσα στον Άι Νικόλα το Χρήστο Κόκκορη. - Μωρέ, το Χρήστο βάρεσες; αυτός είναι φίλος μου. Είναι χρυσός άνθρωπος ».

- **Φωτεινή Φάτσιου - Ρούμπου (Σιαμέτια)**

Η Φωτεινή Φάτσιου είναι κόρη του Γκέλη Φάτσιου (Σιαμέτια) και της Λαμπρινής Ντούμα από την Κρυσταλλοπηγή (παλιά Σέλλιανη). Παντρεύτηκε δύο φορές : Την πρώτη το 1945 το Χαράλαμπο Μπρέστα, που σκοτώθηκε στον εμφύλιο και τη δεύτερη το 1956 τον Ευάγγελο Ρούμπο από το Πόποβο. Με το Χαράλαμπο Μπρέστα απέκτησε τη Χρυσάνθη (29.03.1948–27.11.1948), η οποία απεβίωσε μετά από οχτώ (8) μήνες, λόγω αστιτίας, ενώ με τον Ευάγγελο Ρούμπο τη Γεωργία, εγκαταστημένη στα Σύβοτα.

.....

Η Φωτεινή γεννηθείσα το 1920, σήμερα (Νοέμβριος 2014) ζει στα Σιαμέτια :

« Οι Γερμανοί στις 27.09.1943 είχαν βγει μαζί με τους Τούρκους στη Σκάλα της Παραμυθιάς. Επειδή εκεί δεν μπόρεσαν να νικήσουν τους Έλληνες Αντάρτες, γύρισαν πίσω, καίγοντας όλα τα σπίτια στα Σιαμέτια και τον Άι Νικόλα. Δεν άφησαν τίποτε όρθιο. Μάζεψαν γυναίκες, κοπέλες και παιδιά και τους έκλεισαν στο Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς. Εγώ τη γλίτωσα, γιατί η μάνα με είχε στείλει στο θείο μου, το Θωμά Φάτσιο. Τη νύκτα της 27ης Σεπτεμβρίου 1943 μπήκαν στο σπίτι του θείου ένας Τούρκος γείτονας μαζί με έναν Γερμανό. Εγώ την ώρα εκείνη ήμουν εκεί όρθια. Σήκω Θωμά, είπε στο θείο ο Τούρκος.

Τι με θέλετε εμένα. Εγώ είμαι γέρος άνθρωπος. Θα σε πάρουμε απόψε κι αύριο θα σε φέρουμε πίσω. Αθηνά, είπε ο θείος στην κόρη του, δώσε μου το παλτό και τα δόντια (μασέλα), που 'ναι κάτω από το μαξιλάρι. Έτσι, πήραν το θείο και δυο μέρες αργότερα, στις 29 Σεπτεμβρίου, τον εκτέλεσαν μαζί με τους 49. Τις μέρες αυτές όποιον έβλεπαν οι Γερμανοτσάμηδες τον σκότωναν.

Το Χρήστο Κόκκορη και τον Βασίλη Μπρέστα τους βάρεσαν στις 27 Σεπτεμβρίου του 1943. Το Χρήστο απέξω από την απάνω πόρτα της εκκλησιάς του Άι Νικόλα, ενώ το Βασίλη λίγο πιο κάτω. Η Βαρβάρα, η γυναίκα του Βασίλη Μπρέστα, πήγε κι είπε στην Τσιέβω του Χρήστο Κόκκορη ότι σκότωσαν τον άντρα της μαζί με έναν άλλον. Αυτή είχε πάει πιο μπροστά και δεν είχε αναγνωρίσει τον άντρα της, επειδή το κεφάλι του το είχαν διαλύσει τελείως. Τα μυαλά του τα είχαν φάει οι κότες. Όταν όμως ξαναπήγε, τον αναγνώρισε από τα άσπρα σουλβάρια που φόραγε. Οι γυναίκες πήραν τα πτώματα τους και τα έθαψαν όπως όπως χωρίς παπά. Οι άντρες μας τότε ήταν όλοι στο βουνό.

Ο Βασίλης Μπρέστας είχε πάει σώγαμπρος στη γυναίκα του. Ήταν δυο μέτρα ψηλός. Πραγματικά λεβέντης. Έφτιαχνε σκάλες, στέγες και μπουχαριά. Ήταν πολύ καλός τεχνίτης. Η Μαρία, η κόρη του, ήταν πολύ όμορφη. Όταν περνούσε στο δρόμο, όλοι οι άντρες γύριζαν το κεφάλι για να τη δουν. Η γυναίκα του Χρήστο Κόκκορη μετά το σκοτωμό του άντρα της, πήγαινε καθημερινά φορτωμένη ζαλίκια ξύλα στο φούρνο των Γερμανών κι έπαιρνε ένα ψωμί για να θρέψει τα παιδιά της. Τι τράβηξε αυτή η γυναίκα δεν μολογιούνται.

Φεύγοντας από τον Άι Νικόλα οι Γερμανοτσάμηδες, κατέβηκαν στην Τριόδα. Από κει, αφού είδαν απέναντι τη γυναίκα του Γιάννη Παππά, τη Βασιλική, έριξαν και τη σκότωσαν. Τη Βασιλική τη θυμάμαι σαν να 'ναι τώργια. Ήταν ψηλή, μελαχρινή και λεπτή. Μαζί δουλεύαμε και μαζί τρώγαμε. Όταν διψούσε, έπινε ζουμί από γκόρτσα που το 'χε μέσα σ' ένα μικρό γαλάσκι. Όταν τη σκότωσαν στο Λίβερη, ήταν γριά με μπαστούνι ».

Η Φωτεινή Φάτσιου - Ρούμπου

Φωτό (5) : Την φωτό μου την έστειλε ο Ιωάννης Γώγος, ανιψιός της και Αντιδήμαρχος του Δήμου Σουλίου.

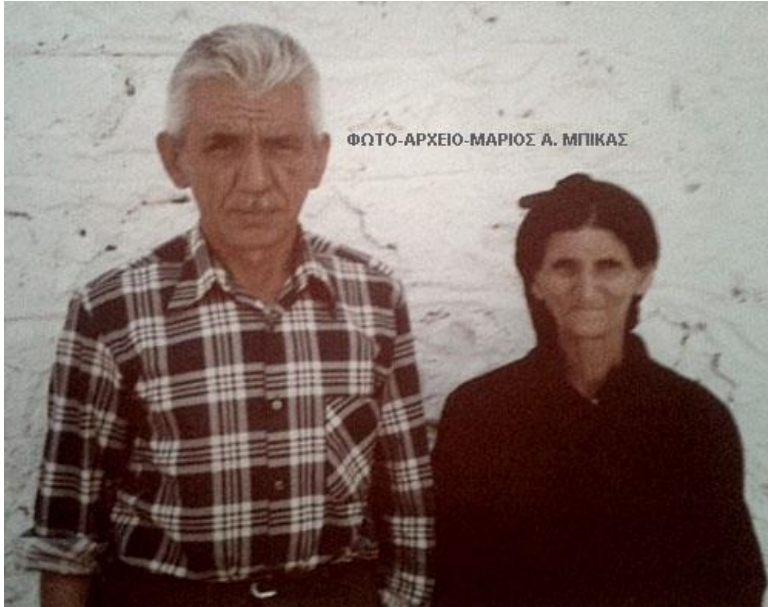

.....

- **Χριστίνα Γώγου**, Ληξιαρχος της Δημ. Ενότητας Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου :
« Το Σεπτέμβρη του 1943 πολλοί από τους κατοίκους του Ελευθεροχωρίου, της Παραμυθιάς και των γύρω χωριών εγκατέλειψαν τις εστίες τους και μετέβησαν στα ορεινά χωριά, Σαλονίκη, Κεράσσοβο, Πετούσι και Πόποβο, τα οποία προστατεύονταν από τους Αντάρτες. Ο Ιωάννης Παππάς πήρε τα παιδιά του και πήγε στη Σαλονίκη. Στο Λίβερη, όμως, όπου είχε τα γρέκια μ' ένα μικρό καλύβι, έμεινε η γυναίκα του, η Βασιλική. Εκεί τη φόνευσαν οι Γερμανοτσάμηδες το απόγευμα της ίδιας μέρας, που φόνευσαν και τους Χρήστο Κόκκορη με το Βασίλη Μπρέστα ».

Η Δήμητρα, κόρη της δολοφονηθείσας στο Λίβερη Βασιλικής Παππά, με τον Καριωτίτη σύζυγό της, Κώστα Πατσούρα, πατέρα του Ηλία Πατσούρα.

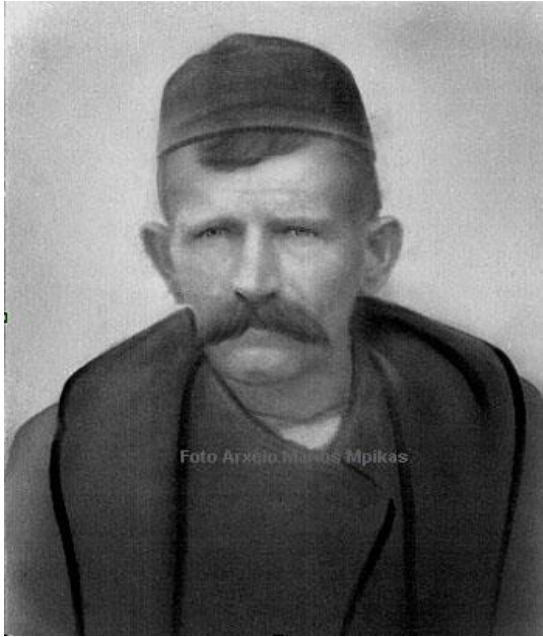
Φωτό (6) : Από το οικογενειακό Αρχείο του Ηλία Πατσούρα.
Επιμέλεια φωτό : Κωνσταντίνος Γεωργίου Τάχιας (Καριώτι)

- **Ευθύμιος Γιάκης**, συντ. δάσκαλος και εγγονός του Γιάννη Παππά :
«Τη γιαγιά μου τη βάρεσαν οι Γερμανοτσάμηδες με πυροβόλο όπλο το 1943 στο Καλάμι του Λίβερη, απέναντι από την Τριόδα, όπου είχε τα γρέκια με μια μικρή καλύβα. Ο παππούς μου, ο Γιάννης Παππάς, για καλύτερη ασφάλεια, είχε πάει στο χωριό Σαλονίκη μαζί με τα παιδιά του. Η γιαγιά μου θα πήγαινε τις άλλες μέρες, αλλά δεν πρόλαβε. Ο θάνατος του παππού μου. Οι Γερμανοί με τους Τσάμηδες ήταν ακόμα στην Παραμυθιά. Εγώ ήμουν τότε 10 χρονών. Μαζί με τον παππού φύλαγα τα γίδια στα πλάγια του Λίβερη.

Ο παππούς κάθε απόγευμα άρμεγε τα γίδια και το γάλα το πήγαινε στην Παραμυθιά. Με τα χρήματα που έπαιρνε, αγόραζε αλεύρι, το οποίο κάναμε κουλούρα και την ψέναμε στη φωτιά. Ένα απόγευμα, επιστρέφοντας από την αγορά της Παραμυθιάς, στου Γαλατά βρήκε έναν πυροσωλήνα. Τον πήρε, γιατί ήθελε να βγάλει τον κάλυκα και να τον βάλει στο κάτω μέρος της γκλίτσας. Φθά-

Ο Γιάννης Παππάς, σύζυγος της δολοφονηθείσας Βασιλικής
Φωτό (7) : Την φωτό μου την έστειλε ο Γιάκης Ευθύμιος (ό.α.)

νοντας στην καλύβα, ανάψαμε φωτιά. Πάνω κρέμασε την κατσαρόλα με νερό. Για να μη γιομίσει η καλύβα καπνό, άφησε την πόρτα της ανοιχτή. Στη συνέχεια προσπάθησε να βγάλει τον κάλυκα. Επειδή όμως δεν έβγαινε, τον έβαλε στη φωτιά, για να διασταλεί. Αυτός από τη θερμοκρασία άρχισε να στριφογυρίζει. Θύμιο, κλείσε την πόρτα, για να μην έρχεται μέσα ο αέρας, μου 'πε ο παππούς. Εγώ, πηγαίνοντας να κλείσω την πόρτα, μόλις τράβηξα την πέτρα που εμπόδιζε το κλείσιμό της, ακούστηκε ένα δυνατό μπαμ και το κύμα των αερίων με πέταξε έξω από την καλύβα. Από την καλύβα δεν έμεινε τίποτε όρθιο. Το αίμα του παππού είχε βγει έξω από την πόρτα της.

Οι Γερμανοί, ακούγοντας το μπαμ και βλέποντας τον καπνό, άρχισαν να πυροβολούν. Εγώ, αφού διαπίστωσα ότι ο παππούς μου ήταν νεκρός, ανέβηκα στην Αγία Λαύρα και από κει έφθασα στο Λευτροχώρι, όπου ειδοποίησα τους συγγενείς για το θάνατο του παππού. Αμέσως κατέβηκαν στο Καλάμι, τον φόρτωσαν στό άλογο του Γάκη Πάσχου και τον έφεραν στο χωριό, όπου και τον κήδεψαν. Αν δεν είχα σηκωθεί να κλείσω την πόρτα της καλύβας, σίγουρα μαζί με τον παππού, θα ήμουν κι εγώ νεκρός» .

.....

- **Σωτήρης Γώγος** 'Αγιος Δονάτος (Σιαμέτια).

Ο Σωτήρης Γώγος (5) γεννήθηκε το 1928 στα Σιαμέτια. Γονείς του ήταν ο Γιάννης Γώγος (1896-1973) και η Σταματία (1905-1990), το γένος Γιάννη Καραγιάννη. Και οι δυο κατάγονταν από το Λευτροχώρι. Το 1956 παντρεύτηκε τη Φλωρένια (1935-2014) του Γκέλη Φάτσιου. Μαζί της απέκτησε το Γιάννη και τη Σταματία. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Λιμπόνι σε σπίτι που είχαν οι γονείς του, κοντά στο Μύλο του Νάσιο Γώγου. Σήμερα (Νοέμβριος 2014) ζει στα Σιαμέτια :

« Δυο μέρες μετά το φόνο των έξι Γερμανών (24.09.1943) η μάνα μου με την ξαδέρφη της τη Μαρία του Ψεύτη πήγαν στο

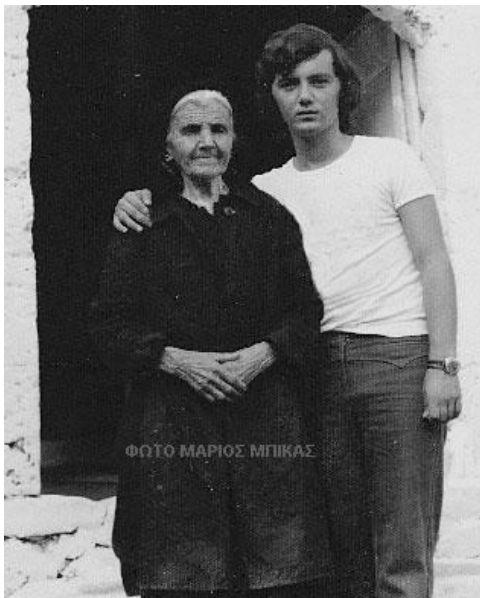
Η Σταματία Γώγου – Κούρτη, κόρη του Σωτήρη Γώγου :

« Η γιαγιά μου η Σταματία (από την πλευρά του πατέρα μου), της οποίας φέρω το όνομα, ήταν πολύ καλή και πολύ όμορφη γυναίκα. Ήταν γαλανομάτα, μετρίου αναστήματος, με

υπερήφανο περπάτημα. Ο παππούς μου, ο Γιάννη Γώγος, έλαβε μέρος στη Μικρασιατική Καταστροφή. Ήταν στο επίλεκτο Σώμα του στρατηγού Πλαστήρα. Επιστρέφοντας, παντρεύτηκε στις 02.03.1924 τη γιαγιά. Επειδή είχαν τέσσερα χρόνια παντρεμένοι κι η γιαγιά δεν είχε κάνει παιδιά, σκεφτόταν να τη χωρίσει. Έτσι ήταν τότε. Τα Χριστούγεννα, όμως, του 1928 γέννησε τον πατέρα μου, το πρώτο της παιδί. Επειδή ήταν πολύ όμορφο, του τρύπησε στο αυτί και του 'βαλε σκουλίκια για να μην το ματιάσουν. Στα επόμενα χρόνια η γιαγιά απέκτησε άλλα τέσσερα παιδιά ».

Η Ελένη του Αναστάση Πάκου, σύζυγος του Νάσιο Γώγου με τον Ιωάννη Γώγο, τ. Αντιναύαρχο και νυν Αντιδήμαρχο του Δήμου Σουλίου, στο κατώφλι της εισόδου του μύλου του Νάσιο Γώγου (Λιμπόνι).

Φωτό (8) (1970) : Ιωάννη Γώγου. Επιμέλεια φωτό : Κωνσταντίνος Γεωργίου Τάχιας (Καριώτι).

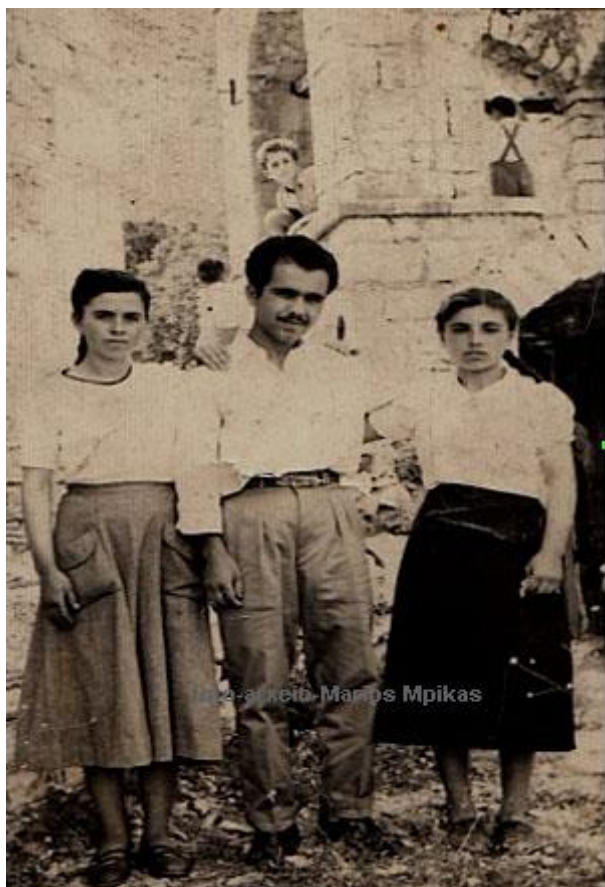
Λιμπόνι, στο μύλο του Φετήχ Πρόνιου, που ήταν καλός άνθρωπος και στενός συγγενής του Αγάκου Πρόνιου.

- Μωρέ Φετήχ, του' πε η μάνα μου που τον γνώριζε, άκουσες τίποτε για μας, τι μας συμβουλεύεις να κάνουμε, να μείνουμε ή να φύγουμε;

- Να φύγετε αμέσως, της απάντησε ο Φετήχ. Αύριο κι όλας το πρωί θα βγουν οι δικοί μας με τους Γερμανούς και θα σας σκοτώσουν όλους στο Λίβερη. Το ίδιο βράδυ ο πατέρας μου μαζί με άλλους χωριανούς ώρα δώδεκα τα μεσάνυχτα φόρτωσαν τα ζώα με όσα αναγκαία πράγματα μπορούσαν κι ανέβηκαν, άλλοι στη Σαλονίκη κι άλλοι στην Λαμπανίτσα.

Ο Δήμο Τάχιας (Καριώτι) ανάμεσα από τις πρώτες του ξαδέρφες, Ευτυχία (αρ.) και Βεργινή, κόρες του Σελλιανίτη Λάμπρου Παπαγιάννη, μπροστά στην είσοδο της Αγίας Τριάδος, ενοριακού Ναού της Άνω Σέλλιανης Η Άνω Σέλλιανη καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Γερμανοτσάμηδες την 27ην Σεπτεμβρίου 1943. Έκτοτε αντικρίζει κανείς σ' αυτήν μόνο την εκκλησία της και τα ερείπια παλιών οικιών, απομεινάρια του βάρβαρου « περάσματος » της Κατοχής. Φωτό : (9) (10.06.1957) .

Την φωτο μου την έστειλε ο Κων. Γεωργίου Τάχιας

Στις 27.09.1943, πριν ακόμα ξημερώσει, απόσπασμα από Γερμανοτσάμηδες ανέβηκε στην Άνω Σέλλιανη (6), την οποία έκαψε ολόκληρη. Στη θέση Δούγλα, δόθηκε μεγάλη μάχη. Στη μάχη αυτή η ομάδα του Σπύρο Κόκκορη σκότωσε τρεις Αλβανοτσάμηδες. Οι υπόλοιποι μαζί με τους Γερμανούς προσπάθησαν να καταλάβουν τη Σκάλα της Παραμυθιάς. Δεν μπόρεσαν όμως να σπάσουν την αντίσταση των Ανταρτών και στην οπισθοχώρησή τους δεν άφησαν ούτε καλύβα όρθια. Όλα τα έκαψαν. Έκαψαν έξι μύλους (7) στο Λιμπόνι, εκτός από το μύλο του Νάσιο Γώγου, που ήταν τούρκικος (8). Έκαψαν τα Σιαμέτια και τον Άι Νικόλα, συνοικισμούς της Παραμυθιάς. Μάζεψαν γυναικόπαιδα, ανάμεσα στα οποία ήταν και η μετέπειτα γυναίκα μου Φλωρένια, κοπέλα την εποχή εκείνη οκτώ (8) χρονών. Τα γυναικόπαιδα αυτά τα έκλεισαν στη αυλή του Σχολείου της Παραμυθιάς. Τότε ήταν που βγήκε στο δρόμο μια Τουρκάλα και είπε στους Τούρκους :

- Δεν ντρέπεστε; γυναικόπαιδα μαζεύετε για να σκοτώσετε; Το 1913 ο Μάρκος Δεληγιαννάκης (9) δε μάζεψε γυναικόπαιδα. Μάζεψε τους καλύτερους 70 άντρες της Παραμυθιάς και τους σκότωσε στη θέση Μπιτούλια του Λίβερη).

(9)

<<σ.σ. Το 1912-1913 ο Κρητικός Οπλαρχηγός Μάρκος Δεληγιαννάκης (1869-1957) πολεμούσε εναντίον των Τούρκων στην Ήπειρο, περιοχή Ποπόβου, μαζί με το Νικόλαο Κουτούπη, τους Ζωτικιώτες αδελφούς Καρρά Γεώργιο και Αθανάσιο, τον Παπατρομάρα, τον Μάρκο Κολιούση κ.ά.. Στην κατάληψη της Σκάλας της Παραμυθιάς (25.12.1912) έχασε τον ανιψιό του Μανώλη Πατεράκη (μοναχογιό της αδελφής του). Για να εκδικηθεί το θάνατο του, μετά την απελευθέρωση της Παραμυθιάς (23.02.1913) συγκέντρωσε εβδομήντα (70)

(κατ' άλλους εβδομήντα δύο (72) αγάδες από την Παραμυθιά και τη γύρω περιοχή, τους οποίους και εκτέλεσε σε χαράδρα του Λίβερη. Για την εκτέλεση αυτή οι Αλβανοτσάμηδες διαμαρτυρήθηκαν στη Διεθνή Κοινότητα. Μετά από αίτημα της Αυστρίας και της Ιταλίας ο Δεληγιαννάκης συνελήφθηκε, κλείστηκε φυλακή στα Γιάννενα και καταδικάστηκε σε θάνατο. Με επέμβαση του Ε. Βενιζέλου έγινε εικονική η εκτέλεσή του και στη συνέχεια φυγαδεύτηκε κρυφίως στην Αθήνα, όπου για δέκα (10) περίπου χρόνια έζησε ελεύθερος. Αργότερα επέστρεψε στο χωριό του την Αργυρούπολη της Κρήτης. Οι συγγενείς των εκτελεσθέντων εβδομήντα (70) αγάδων θεώρησαν υπεύθυνο για το θάνατό τους τον Ελληνισμό της Παραμυθιάς. Γι' αυτό το λόγο ήθελαν να πάρουν εκδίκηση>>..

Οπισθοχωρώντας οι Αλβανοτσάμηδες από τη Σκάλα, όταν έφθασαν στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου της Παραμυθιάς, ακριβώς στην απάνω πόρτα του, βάρεσαν από πίσω το Χρήστο Κόκκορη και στη συνέχεια στην αυλή του, στο χασομέρι, όπως λέμαν το μέρος που χόρευαν το Πάσχα, το Βασίλη Μπρέστα.

Ο Σωτήρης Γώγος. Φωτό (10)(2014) : Του Νικόλαου Γεωργίου Κούρτη (εγγονού του)
Επιμέλεια φωτό : Κωνσταντίνος Γεωργίου Τάχιας (Καριώτι)

. Βλ. Σταύρου Παπαμώκου : « Η Σέλλιανη » , Αθήνα, 1997, σελ. 7 κ. 208 έ.220
σ.σ. Μέσα στους καμένους μύλους ήταν και ο μύλος του Φετήχ Πρόνιου.

Ο Σωτήρης Γώγος : « Ο Μύλος του Νάσιο Γώγου : Ο Ηζέτ Νιέλος καταγόταν από την Αίγυπτο. Έγινε μεγάλος αγάς στη Μαζαρακιά. Είχε στην κατοχή του κι ένα μύλο στο Λιμπόνι. Το μύλο αυτόν τον είχε νοικιάσει στο Νάσιο Γώγο, γι' αυτό κι ακόμα σήμερα (2014) ονομάζεται « Μύλος του Νάσιο Γώγου ». Στην αρχή ο μύλος ήταν ταμπακόμυλος. Τον ταμπάκο του τον πουλούσαν ως και τη Ρουμανία. Αργότερα τον μετέτρεψαν σε αλευρόμυλο. Παλιά, πολύ παλιά ήταν γυναικείο Μοναστήρι, αφιερωμένο στον Άγιο Βασίλειο. Είχε μεγάλη μάντρα, πάνω στην οποία είχαν βάλει γυαλιά για να μην μπαίνουν οι ληστές. Μέσα στη μάντρα υπήρχαν η εκκλησία και τρία σπίτια με τα κελιά των καλογριών.

Όταν ήρθαν στην περιοχή οι Τούρκοι, γκρέμισαν την εκκλησία και στα σπίτια έμειναν τούρκικες οικογένειες ».

Στο σκοτωμό του Χρήστο Κόκκορη και του Βασίλη Μπρέσα, είπαν ότι μαζί με τους Γερμανούς ήταν και οι Τουρκαλβανοί Σουλεϊμάνηδες. Οι Γερμανοί ποτέ δεν έβγαιναν έξω από την Παραμυθιά μόνοι τους. Πάντα είχαν μαζί τους Τουρκαλβανούς. Αυτοί ήξεραν τους δρόμους και τα μονοπάτια. Κατεβαίνοντας στην Τριόδα, είδαν απέναντι στο Καλάμι του Λίβερη τη Βασιλική, γυναίκα του Γιάννη Παππά, έριξαν και τη σκότωσαν. Το βράδυ, όταν νύχτωσε, πήγαν άντρες, τη φόρτωσαν σ' ένα άλογο και την έθαψαν στην εκκλησιά του Λευτροχωριού.

Ο Χρήστος Κόκκορης ήταν ένας ήσυχος οικογενειάρχης. Είχε το σπίτι του κοντά στον Άι Νικόλα. Συντηρούσε ένα μικρό κοπάδι πρόβατα και δούλευε που και που σαν μπατζιάρος. Ο ένας αδελφός του, ο Νίκος, εργαζόταν στις αποθήκες του Ρίγγα, ενώ ο άλλος, ο Βασίλης, ήταν Κυρατζής. Ο Βασίλης Μπρέστας είχε πολλά αγόρια και μια κοπέλα. Τα δυο του αγόρια απεβίωσαν, ενώ υπηρετούσαν τη στρατιωτική τους θητεία. Το τρίτο του αγόρι, ο Χαράλαμπος, που ήταν Αντάρτης και σκοτώθηκε στον εμφύλιο, είχε παντρευτεί την Κουνιάδα μου τη Φώτω (τη Φωτεινή Φάτσιου - Ρούμπου) ».

Η ηρωίδα Παρασκευή Γώγου, σύζυγος του Χρήστου Κόκκορη

Η Παρασκευή (Τσιέβω τη φώναζαν στην περιοχή) καταγόταν από το Συνοικισμό Άγιο Νικόλαο της Παραμυθιάς. Ήταν κόρη του Γκέλη Γώγου και της Κωνσταντώς (Πετούσι). Αδέρφια της ήταν ο Νικόλαος, η Όλγα (10), σύζυγος του Περετζούκα Θεωρή από τη Σέλλιανη και η Κρυστάλλω, γυναίκα του Χρήστο Ντίνου. Παντρεύτηκε τον ομοχώριό της Χρήστο Κόκκορη. Μαζί του απέκτησε 8 παιδιά. Μετά τη δολοφονία του άνδρα της παρέμεινε σ' όλη της τη ζωή εν χηρεία, δουλεύοντας κάτω από δύσκολες συνθήκες, για να μεγαλώσει τα ανήλικα επτά παιδιά της. Η Παρασκευή είναι μια από τις ηρωίδες, όχι μόνο της Κατοχής, αλλά και των μετέπειτα δύσκολων χρόνων. Δεν λύγισε στους πολλούς κινδύνους.

. ΟΒελιανίτης Χρήστος Δ. Λώλος, δάσκαλος και εγγονός του Χρήστου Κόκκορη :

« Η Όλγα βύζαινε στην Παραμυθιά το παιδί πλούσιου Μουσουλμάνου, επειδή η γυναίκα του δεν είχε γάλα. Για το βύζαγμα της έδιναν κάθε φορά δυο ή τρεις χούφτες αλεύρι. Και η Όλγα το αλεύρι αυτό δεν το κρατούσε όλο για τον εαυτό της, αλλά το μισό το έδινε στην αδερφή της, την Παρασκευή, τη γιαγιά μου, που είχε να θρέψει επτά παιδιά ». (σ.σ. Η πληροφορία είναι διασταυρωμένη). Η Παρασκευή Γώγου (1899-1980), σύζυγος του Χρήστου Κόκκορη, την ημέρα του γάμου της εγγονής της Γιαννούλας Δ. Λώλου (Βέλιανη). Πίσω της διακρίνεται ο γίκος (τα προικιά) της Γιαννούλας.

Φωτό (11) (1970): Από το οικογεν. Αρχείο του Παναγιώτη Κ. Λώλου (Γεωπόνου).

Σύμφωνα με διασταυρωμένες πληροφορίες, φόρτωσε από την Παραμυθιά μολόπετρα, βάρους περίπου 100 κιλών και τη μετέφερε στο Πόποβο, ανεβαίνοντας τη μεγάλη ανηφόρα της Σκάλας της Παραμυθιάς. Καθημερινά πήγαινε ζαλικωμένη ξύλα στο φούρνο της Παραμυθιάς, για να πάρει ένα κομμάτι ψωμί για τα παιδιά της. Ξενοδούλευε ολημερίς με το τσαπί και το δρεπάνι, αμειβόμενη μ' ένα χαμηλό μεροκάματο. Και το μεταεμφυλιακό ελληνικό κράτος, όχι μόνο της αρνήθηκε τη σύνταξη Θυμάτων πολέμου για τον αδικοχαμένο άντρα της, αλλά και την εξόρισε στην Κέρκυρα. Ο Μητροπολίτης Παραμυθιάς της εποχής εκείνης δε δέχτηκε να σιτίζεται στο Μητροπολιτικό οικοτροφείο ο μικρότερος γιος της, ο Μιχάλης, μαθητής τότε του Γυμνασίου, και αργότερα δασάρχης, με το επιχείρημα ότι είναι γηγενής κάτοικος της Παραμυθιάς.

Ο Μήτρος Λώλος, η σύζυγός του Αρετή (αριστ.) και η μητέρα του Λάμπρω.

Τα παιδιά τους :

Από τα αριστερά : Ο Γεώργιος με το ηλικίο του Γυμνασίου, (σήμερα συντ. δάσκαλος), η Γιαννούλα (αποφοίτησε από το Γυμνάσιο Παραμυθιάς), ο Βασίλης (υπήρξε Δήμαρχος Παραμυθιάς), ο Χρήστος (δάσκαλος στη Γερμανία) και ο Κωνσταντίνος (ιδιοκτήτης του ξενοδοχείου - εστιατορίου Ελεατάν στη Βέλλιανη)

Η φωτογραφία είναι βγαλμένη στη Άνω Βέλλιανη, στις 02.10.1960, την Κυριακή που παντρευόταν η Λένη της Φωτογιάνναινας με τον Κυριάκο Μπάρμπα. Στο βάθος, πάνω από τη Γιαννούλα, διακρίνεται το σπίτι της Φωτογιάνναινας.

(Φωτό (12) (1960) : Από το οικογενειακό Αρχείο του Παναγιώτη Κ. Λώλου (ό.α)

Επιμέλεια φωτό : Κωνσταντίνος Γεωργίου Τάχιας (Καριώτι).

Ηρωίδα δεν είναι μόνο η γυναίκα που με το ντουφέκι πολεμά για την ελευθερία της πατρίδας. Ηρωίδα είναι και η γυναίκα που αγωνίζεται, υποφέρει, παλεύει με την ψυχή στα δόντια, για να θρέψει και να αναθρέψει τα παιδιά της. Όλα τα χωριά της Θεσπρωτίας ανέδειξαν ηρωίδες. Όλες τους έζησαν τόσο στην Κατοχή όσο και αργότερα, φτωχές μεν, αλλά υπερήφανες, διατηρώντας την παράδοση και αφιερώνοντας τη ζωή τους στη σωστή ανατροφή των παιδιών τους. Στη Βέλλιανη για παράδειγμα, τη γενέτειρά μου, υπήρξαν :

Η Λάμπρω Λώλαινα (1900-1989). Η Λάμπρω ήταν αδερφή του Βασίλη Μπίκα (Τσίλη Γιάννη). Έχασε τον άντρα της, το Γιώργο Λώλο (11) στις 22.05.1942 από έκρηξη πυροσωλήνα, αφήνοντας πίσω του 6 ορφανά.

Η Αρετή (1925-2008), κόρη του Χρήστο Κόκκορη. Η Αρετή έχασε το σύζυγό της το Μήτρο Λώλο στις 26.08.1962, αφήνοντας πίσω πέντε ανήλικα παιδιά (βλέπ. φωτό 12). Ο Μήτρος ήταν γιος της Λάμπρω Λώλαινας.

Η Γκέλω (1921-2011), ήταν κόρη του Κίτσιο Μπίκα (αλλάδερφη του Θωμά και Σωτήρη Μπίκα). Στις 07.11.1943 έχασε τον άντρα της, το Γιάννη Κούρτη, στο Κάστρο της Βέλλιανης, ενώ πολεμούσε εναντίον των Γερμανών. Ο Γιάννης άφησε πίσω του δυο μωρά, το Σπύρο και την Ελένη. Και οι τρεις παραπάνω ηρωίδες παρέμειναν μέχρι το θάνατό τους εν χηρεία.

Γυναίκες Ηπειρώτισσες,
ξαφνιάσματα της φύσης,
εχθρέ, γιατί δε ρώτησες
ποιον πας να κατακτήσεις ;

(στίχοι Πυθαγόρα)

Η Αγγέλω Μίνη (Καμίνι Παραμυθιάς)
Εξι παιδιά πώς κράτησες,
μάννα στην αγκαλιά σου,

χήρα, πώς τα μεγάλωσες
σαν τα ψηλά βουνά ; ...

Η οικογένεια Κόκκορη της Παραμυθιάς.

Οι πρώτοι από την μεγάλη οικογένεια Κόκκορη, που είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο αρρένων της Παραμυθιάς, είναι τα αδέρφια, Χρήστος (1885), Νικόλαος (1889) και Βασίλειος (1891), γιοι του Σπύρου Κόκκορη και της Μαρίας. Για τους γονείς τους δεν υπάρχει κανένα στοιχείο. Εκτός όμως από την Παραμυθιά, το επώνυμο Κόκκορης απαντάται πριν το 1900 :

- Α΄. Στην Τοπική Κοινότητα Κουκκουλίου του Δήμου Ζαγορίου ως Κόκκορος. Στο Μητρώο αρρένων της είναι εγγεγραμμένοι :

Ο Κόκκορος Χριστόφορος του Αναστασίου (1865).

Ο Κόκκορος Γεώργιος του Λεωνίδα, (1873).

Ο Κόκκορος Μιχαήλ του Γαληνού (1883).

Ο Κόκκορος Δημήτριος του Γρηγορίου (1890).

Και ο Κόκκορος Πέτρος του Αχιλλέα (1899).

- Β΄. Στην Τοπική Κοινότητα Ανθοχωρίου (παλιά Κόπρα) του Δήμου Σελλών ως Κόκκορης. Στο Μητρώο αρρένων της είναι εγγεγραμμένος :

Ο Κόκκορης Γεώργιος 12 (1865) του Χρήστου και της Βασιλικής.

Παιδιά : Χρήστος (1881), Αθανάσιος (1890), Λάμπρος (1898), Θωμάς (1900) και Κωνσταντίνος (1907). Από τα παραπάνω παιδιά του Γεωργίου Κόκκορη ο Αθανάσιος και ο Λάμπρος μετοίκησαν ως σώγαμπροι στην Τ. Κοινότητα Αγίου Νικολάου (παλιά Ζαραβούτσι), στην οποία σήμερα δεν ζει κανείς απόγονός τους.

Ο Μιχάλης Κόκκορης γιος του Χρήστου Κόκκορη, δασάρχης :

« Οι πρόγονοί μου, η μεγάλη οικογένεια του Κόκκορη της Παραμυθιάς, σύμφωνα με την έρευνα που έκανε η κόρη μου Τατιάνα, έχει την καταγωγή της στη πόλη Μοναστήρι (σήμερα Μπίτολα των Σκοπίων). Γύρω στα 1650 ορισμένοι απ' αυτούς εγκατέλειψαν τις εστίες τους και εγκαταστάθηκαν στο χωριό Κουκκούλι του Ζαγορίου. Εκεί έκτισαν τη μονότοξη γέφυρα, τη γέφυρα του Κόκκορη 13, που σώζεται ακόμα σήμερα. Από το Κουκκούλι απόγονοί τους μετοίκησαν στο χωριό Ανθοχώρι (παλιά Κόπρα) κι από κει αργότερα ήλθαν στην Παραμυθιά. Λόγω της θρησκευτικότητάς τους, έφτιαξαν τα σπίτια κοντά στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Τον πατέρα μου το Χρήστο Κόκκορη τον βάρεσαν οι Γερμανοτσάμηδες την 27η Σεπτεμβρίου του 1943 ».

Βιβλιογραφία

1. Θ. Γ. Παπαμανώλη : « Κατακαυμένη Ήπειρος. Ίκαρος, Αθήνα 1945.
2. Ιωάννου Αρχιμανδρίτου : « Τσαμήδες ... », εκδ. Γεωργιάδης, Αθήνα 1951.
3. Ν. Ι. Ζιάγκου : « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940-1945, Αθήνα 1978, Τόμος Α.
4. Βασίλη Κραψίτη : « Η Ιστορία της Παραμυθιάς », Αθήνα 1991.
5. Σταύρου Παπαμώκου : « Η Σέλλιανη », Αθήνα, 1997.
6. Μάριου Μπίκα : « Στ' απόσκια του Κορύλα », Θεσσαλονίκη 1999.
7. Αθανάσιου Γκότοβου : « Η Παραμυθιά στο Στόχαστρο », Φ.Ο.Π., Παραμυθιά 2007

8.Βασιλείου Π. Παυλίδη :

« Οι Αλβανοτσάμηδες της περιοχής Παραμυθιάς και η Κατοχή », 2009.

9. Γιάννη Παρόλα : « Γη Θεσπρωτών », Τέσσερα Πι, Αθήνα 2011, Τόμος πρώτος.

Μάριος Αναστασίου Μπίκας

(Συνεχίζεται με το ματωμένο Σεπτέμβρη του 1943)

Αναδημοσίευση: Θωμάς Στ. Γκίνης Ιανουάριος 2015

Επιτρέπεται η μερική ή η ολική αναδημοσίευση της εργασίας μόνο μετά από αναφορά της ιστοσελίδας και του συντάκτη.